

людина. В умовах війни люди знаходяться в різних безпекових ситуаціях, тому радити людині, яка знаходиться в укритті під обстрілами вчасно лягати спати або дотримуватися здорового харчування дуже неефективно. Проте усвідомлення власного потенціалу щодо подолання та керування стресом створює додатковий ресурс для збереження психічного здоров'я, у тому числі в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Керування стресами. URL : <http://lt.multycourse.com.ua/ua/page/22/97#6>
2. Копінг-стратегії. Поради для швидкого та проактивного подолання стресу. URL : <http://classlyceum.zp.ua/2023/02/15/%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BD%D0%B3-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D1%88%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE/>

УДК 159.91:159.938.3:351.741:343.982

Горбатенко Віталій Володимирович,
начальник сектору поліграфологічних досліджень
Департаменту внутрішньої безпеки
Національної поліції України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-4783-3805>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕДТЕСТОВОЇ БЕСІДИ З ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ, ЯКІ ВИЙШЛИ З ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

З початком війни в Україні одним із важливих напрямів у роботі оперативних підрозділів Національної поліції України є виявлення людей, які причетні до колабораціонізму, шпигунської та диверсійної діяльності.

Психофізіологічні дослідження із використанням поліграфу проводяться щодо поліцейських, які вийшли із тимчасово окупованих територій (Київська, Чернігівська, Харківська, Херсонська, Запорізька, Донецька, Луганська області). При проведенні таких опитувань використовуються рекомендовані методики як проводити таке поліграфологічне дослідження [1; 3].

Правильно проведена передтестова бесіда опитуваної особи, яка непричетна до предмету дослідження, сформує у неї впевненість в

тому, що поліграф цю непричетність підтвердить, а у причетної особи – розуміння безперспективності приховування інформації [5].

При проведенні передтестової бесіди з поліцейськими, які вийшли з тимчасово окупованих територій, поліграфологам потрібно:

1) *уважно слухати*. Слід уникати критичного слухання, але активно застосовувати інші види слухання (нерефлексивне, рефлексивне, емпатійне) [4]. Опитувана особа пережила декілька кризових подій свого життя (втрата житла, зміна місця проживання, загибель рідних чи близьких осіб тощо). Можливо, вона відчуває потребу виговоритись, то ж потрібно надати їй цю можливість. Це дозволить знизити ризик виникнення у неї посттравматичного стресового розладу, уникнути виникнення травмуючого негативного досвіду проходження перевірок з використанням поліграфу.

Нерефлексивне слухання (або уважно мовчати) визначає вміння виокремити головне, розпізнати травмуючу життєву подію та потребуватиме від поліграфолога мінімального втручання в розповідь опитуваної особи. Таке слухання доречно при експресивному спілкуванні (обстежуваний емоційний, збуджений, має труднощі у формулюванні своїх думок), потребує вираження розуміння і схвалення своєї поведінки.

Поліграфолог тут виступає, швидше за все, як психолог або як особа, яка надає першу психологічну допомогу. Такої допомоги потребують люди, що перебувають у кризовому стані, або ті, хто тільки-но пережили чи переживають травмівну подію. Розповідь опитуваної особи про те, що вона пережила, перебуваючи на тимчасово окупованій території та свідком чого стала, може викликати прояву у неї гострого стану, а поліграфолог є тією людиною, яка виявилася поруч у цей момент;

2) *у випадку, коли опитувана особа замовкла, потрібно використовувати рефлексивне слухання (або «активне слухання»)*. Задаючи запитання «Ви щось згадали?», «Вам неприємно про це говорити?», поліграфолог ніби підштовхує опитувану особу до продовження розповіді, протидіє її можливому емоційному «онімінню». Також це дозволяє поліграфологу точно сприйняти зміст почутого, сконцентруватися на інформації та уточнити її, з метою повного усвідомлення сенсу того, про що повідомляється. Розумінню почуттів опитуваної особи сприяють вживані нею ключові слова, що передають почуття (гнів, радість, сум тощо); невербальні засоби спілкування (вираз обличчя, інтонація, поза, жестикуляція). Такий зворотний зв'язок сприяє досягненню більшої точності в розумінні опитуваної особи. Однак поліграфологу слід враховувати, що його необережне висловлювання щодо травмуючої події може призвести до повторного її проживання опитуваним, а передтестова бесіда перейде у формат формального спілкування та коротких відповідей на

запитання: «Так» або «Ні». Натомість опитувані із гарними комунікативними навичками можуть «заговорити» поліграфолога, що може значно вплинути на об'єктивність оцінки отриманих результатів опитування недосвідченим поліграфологом;

3) *тривалість передтестової бесіди з опитуваною особою зростає майже у 2 рази*. Передтестова бесіда завжди повинна бути структурована поліграфологом, однак необхідно тримати баланс: непричетну особу переконати, що поліграфолог допоможе їй успішно пройти дослідження, привести в спокійний стан, а причетну особу – переконати, що вона не зможе, говорячи неправду, успішно пройти опитування, тримати в певній мірі психологічної напруги. При проведенні передтестової бесіди поліграфолог виступає ініціатором спілкування та «веде» бесіду у потрібному йому руслі, а не опитуваний. Ні у якому разі не передавати ці повноваження опитуваному;

4) *тривала передтестова бесіда є емоційно затратною для поліграфолога*. Поліцейські, які перебували на тимчасового окупованих територіях, окрім того, що самі пережили травматичну подію, хвилюються за членів своєї сім'ї, рідних та близьких, які воюють у лавах ЗСУ, Силах територіальної оборони, перебувають у полоні чи є безвісти зниклими, проживають на території, яка тимчасово окупована ворогом.

Поліграфолог проявляє емпатійне слухання, уявно ототожнюючи себе з обстежуваним, його думками і переживаннями для демонстрації здатності співпереживати. Поліграфолог сприймає слова обстежуваної особи крізь призму її досвіду, почуттів, приділяє більше уваги «зчитуванню» почуттів, а не слів, тим більше, що обстежувана особа, як і поліграфолог, є поліцейським. Поліграфологу важливо завжди пам'ятати, що збільшення кількості проведених опитувань з використанням поліграфа призводить до невротизації та сприйнятливості, що вимагає від нього опанування навичок самоконтролю та стресостійкості [2];

5) *при процедурі запису пред'явлень потрібно знову бути поліграфологом, а не психологом*. Важливо пам'ятати, що поліграфологу потрібно не на рівні емоцій, а на рівні технічного засобу (поліграфу) підтвердити причетність чи непричетність опитуваної особи до предмету дослідження.

Отже, проведення передтестової бесіди з поліцейськими, які вийшли з тимчасово окупованих територій, має свою специфіку та потребує підготовленості поліграфолога в галузі психології.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України : наказ МВС України від

13.11.2017 р. № 920. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text>

2. Галустьян О. А., Захаренко Л. М., Юрченко-Шеховцова Т. І. Особливості емоційного інтелекту спеціалістів із проведення опитування з використанням поліграфа Національної поліції України. *Юридична психологія*. 2019. № 1 (24). С. 74-83. DOI : <https://doi.org/10.33270/03192401.74>

3. Лисенко А. Б., Алексеєва-Процюк Д. О., Шаповалов В. О. Проведення поліграфологічних досліджень для виявлення осіб, причетних до шпигунської та диверсійної діяльності і подальшого їх контролю : метод. рекомендації. Київ, 2022. 50 с.

4. Ляковська О. А. Слухання як тактико-психологічний прийом збору інформації. *Механізм функціонування громадянського суспільства (осінні читання): зб-к тез Всеукр. наук. конфер. здобувачів вищої освіти* (м. Львів, 20 листоп. 2020 р.). Львів : Львівс. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 222-225. https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3034/3/20_11_2020.pdf

5. Руденко А. М. Передтестова бесіда: принципи й техніка проведення. *Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань в юридичній практиці: ел. журнал*. Київ. 2018. № 1 (18). URL : <http://expert-nazarov.com/nomera/845-2017-5-18>

УДК 159.955:351.74 «364»

Городниченко Аліна Дмитрівна,

психолог відділення психологічного забезпечення
відділу кадрового забезпечення

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

Вишневський Сергій Вацлавович,

завідувач відділення психологічного забезпечення
відділу кадрового забезпечення

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

САНОГЕННЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я КУРСАНТІВ ЗВО ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Перед психологами ЗВО із специфічними умовами навчання МВС України, які здійснюють психологічне супроводження освітнього процесу курсантів під час постійних факторів стресогенного впливу, що пов'язані з умовами воєнного стану, стоїть багато важливих завдань. Зокрема, стає більш актуальною проблема формування здорової особистості в сучасних умовах та